

GYÖNGYÖM, VIRÁGOM (I.)

BRASNYÓ ISTVÁN

De a hajnalok!

A hajnalokat ne feledd el, a hatalmas éjszakai alakítások végét — amikor is kiábrándultan tekintesz végig az önmagát megismételni képtelen és elszenvedett valóság sötétségein —, valami irdatlan mélységet, a tulajdon őszinteségedet. Mert szeretnéd megtalálni helyedet a történelemben, amelyhez sok minden hozzáláncolna, csak nem a te igazságod . . . Merő képzelenség az, hogy az ember bízson a tulajdon megnevezhetetlen sorsában, széjjelvetett lábai közül igyekezően megszülni a tulajdon pusztulását.

Ilyenkor már hallani a láncokat, talán vizet mernek, talán az elítélteket kísérik a rögtönzött vesztőhelyre, valahol mélyen ott, ahol te nem szeretnél lenni, s épp ezért nem is vagy. A világ megment attól, hogy tanúja legyél elképzeléseinek, a legbűbájosabb fantáziának, amely kimeríthetetlen és tönkreteszhetetlen agyad felé tart. Üres vagy, akár az árkusok, amelyeket majd csak holnap fognak teleírni — s miféle nevekkel! —, mindenféle lehetősége nélkül a törlésnek, a visszakeresésnek, a megbánásnak vagy az elszalasztott alkalmaknak. Rajtad múlik minden, ahogy felvértezetlenül ráébredsz arra az új nappalra, amely téged fog elpusztítani, amelynek láncja lassan a nyakadra hurkolódik, előbb csupán mint féltalomban hallott hang, majd később vele jön a vas hidege is, talán az ágyé, a fekete, tábori vaságyé, amelyen fekszel, az anyag kimeríthetetlen kora, rendkívüli története, ahogyan valami eleven életére tör, a te kettévált életedre, és csupán a sodronyok nyikorognak majd, meg talán a pokróc vonaglik időről időre, amely lehetne egy menekülteket szállító öszvér

vagy tevé hátán is — és ez a térség oly csekély, rendkívül kevés választ el tőle, nem több, mint a lappangó önfegyelem. Ezt szándékozod most elfeledni, hogy bizonyos legyél önmagadban, a világ visszakövetkeztethetlenségében, és iszonyatosan keveset nyújt annak vigasza, hogy a jelen pillanatban nem vagy a tulajdon öntudatod foglya, nem vagy biztos annak megítélésében, hogy helyes-e ez, talán valami más, eljövendő események biztatására vársz, amelyek semmiképpen sem menthetnének meg a mindenségnek attól az elképzeléstől, hogy te kárpótolod benne a lehetetlent.

Nemsokára felüti fejét a nap is, és valami rendkívüli csődület támad a világosság felszínén, lombok susogása és rovarok cirregése, jellegzetes módon bevehetetlen időpont, csupán egy régi kép merül fel benned, amelyet teljesen vak korodból hozol: valami kétségbeejtő jelenés az üszkös égalj előtt, habár a formák nem mutatkoznak oly huzamos ideig, hogy teljességgel kivethetők legyenek — emlékezteted megbátrál a bizonyosság hiányában, s újra lehunyt szemed előtt káprázatként ül el az alig látható hatására érzett kíváncsiság, függetlenül attól, hogy meggyőződésed szerint részese vagy annak a fuldokló jelenetnek, csupán azért nem élheted át újra meg újra, mert önmagadat sem láthatod kívülállóként, idegen szemekkel, s nem tudod megállapítani, mikor tűntél fel első ízben ezen a vidéken és mikor araszolt végig első ízben agykérgeden az a felismerés, hogy feledékenységed előbbutóbb oly vastagon betemet majd, mintha fénylő föld zuhogná rád a csillagokból, nemzedékekkel korábban támadt hamu vagy az idegen fluidum esője, amely egykor arra fog kényszeríteni, hogy valami mást ragadj meg kiindulópontul a hatalmas égi látványhoz, vagyis magadban keresed okait. Am ez csupán a pillanat tüneménye, a törzséről lemeztett idő vére, nedve, amely véletlenül ajkadra cseppent, talán hogy tápláljon, vagy ellenkezőleg, megmérgezzen, elvegye kedvedet attól, hogy bármire is gondolj, egy pillanatig se érdekeljen az, ami megesik veled, meghatároz, bekerít, s azután felébreszt ezen az adott reggelen, illetve idegen ágyadban igyekszik talpra állítani egy olyan szerepben, amelyet be sem tanultál, sőt aligha ismersz, de bízol abban, hogy valaki — valakik — majd irányítani fognak, kiképeznek a legszükségesebbre, hogy szemrebbenésnyi ideig se gondolj mással, mint

önmagaddal, vagyis érd be a legkevesebbel, annyival, amennyi fennmaradásodhoz feltétlenül szükséges. Ki vesz el belőled vagy ad hozzád akár szemernyi is — ennyit tennének ki mindössze a körülmények, a váratlannak és érdekesnek ható ingerek, az előre nem látható külső hatások, s a te elképzelésed, hogy miként szeretnél a világ végére elérni.

De mégsem erről van most szó, emlékeid fészke nem ezt melengeti benned . . . Az ízek, nem, az illatok, a visszavonhatatlan sóhajtások, az ellesett szándékok, amelyek nem a tied — s ebből gyűjtöd a szűköös ragyogást, amelyen a későbbiek folyamán gondolataid élőködni akarnak.

Micsoda visszanyesett szárnyú szegénysége ez az életnek, a rád háramló, teljesen soha be nem tekintett kötelezettségeknek, amelyeket kérdezetlenül róttak ki rád, s te magától értetődően engedelmeskedni vagy kénytelen, mint felborított misztériumok csattanója, utolsó érve, véletlenül sem a rejtelmesség, hanem a valóság felé taszítva, és soha meg nem állapodva, mintha a saját elgondolásod alapján adnának tovább és tovább, nem törődve már veled, csupán a felettes szándékkal számolva, amely azonban túl kicsiny ahhoz, hogy eredendő legyen, mert semmitmondó vagy végzetesen csekély —, ám esetekben mégsem ez a lényeges, nem ez az, ami letarol, meghánt, nem ez jelenti az ördögi kegyetlenséget, a kiszolgáltatást valami képtelenségnek, ami valójában nem is veled esik meg, hanem elképzelt útját mutatja csak annak a balszerencsének, amely még érhet, esetleg érhetne, amikor hatalmas szivacsként merülni kezdesz a világ vizeiben, amelyekből teliszívtad magad, már-már unatkozva teszed meg az utolsó centimétereket, mielőtt lehuppannál a fantázia eltemetett homokpadjára, vagy nagyon is valós álmaidban kezdenél élni.

S most milyen helyeken kötnek ki kezdettől felhangolódtott érzéseid, mely próbáit teszi tested a megvalósíthatatlan kapcsolatoknak? Sohasem állt módodban az egyszerű: talán magyarázatát keresed feltárhatatlan hiányának; eddig szeretnél eljutni, takarózva az elérhetetlen határaival vagy mindazzal a fénnel, ami rajtad török meg, érthetetlen derengésével a mindemből származásnak, a számodra rendkívüli egyértelműnek, a visszafogott áradásnak, amely a legbiztonságosabbban képes önmagát, táplálni, mozgatni és borzongatni, túl

azon a bátorságon, hogy magadénak mondhasd, úgyszólván inkább valami rút dolgot, de visszautasíthatatlan fogalmat képzelsz el most, miként föléd kerekedve igazgat.

I. A NŐK

1.

Valaki a fény felé emel egy szinte kibetűzhetetlen, megsárgult aktát vagy levelet, mintha csupán a vízjegyet szeretné még egyszer ellenőrizni rajta; régebbi időben, talán úton valami felé, kárpitozott vonatfülkében, és majd csak sokára, a mozdony távoli, sikolyként ható sípszavára hajtogatja össze ismét, ujjával előbb hosszasan mutatva egy-egy pontját a papírnak (pergamennek?), amelynek szemmel láthatóan igen nagy jelentőséget tulajdonít, míg a szemlélők hangtalanul rázkódnak a helyükön — a vonat az állomás előtti váltókon fut át —, és utána a vaskos ívet nagy gonddal illeszti vissza levéltárcája erre a célra kijelölt rekeszébe, majd egy ideig szótlanul méregeti útítársait, akik lassan ismét mozdulatlaná dermednek:

— Sajnos, itt le kell szállnom — jelenti ki váratlanul, megtörve ezt a varázslatot, s olyan hanghordozással, mint aki épp ebben a pillanatban jutott a fenti elképzelésre —, különben Krause — nyújtja a kezét meghatározhatatlan irányba, akárha valaki jelen sem levő negyediknek szándékozna bemutatkozni, mire a három sötét ruhás ember kissé vonakodva, fél kezével elővigyázatosságból mindegyre az ülés támláját szorongatva, nehézkesen feltápászkodik, érezhető zavarral, hogy ki nyújtsa elsőnek a kezét, de aztán a kéz egyenként felkeresi őket — hosszú, hideg, tésztaszerűen puha ujjak, a kapkodó körmök úgyszólván felsértik a feléje nyújtott tenyér bőrét —, hasonló ügyben mellékesen szólva szerencsétlenségnek bármikor felkeresni: szívesen foglalkozom írásfejtéssel...

A három útítárs megfontoltan bólogat, mintha máris a felszámítandó költségeket latolgatnák, azzal a fenntartással, hogy egyelőre ugyan semmiféle írásuk sincs, amit meg szeretnének fejtetni, de ha majd netán lesz vagy ilyesmi elintézésére kéri őket valaki, vajon Krausét válasszák-e vagy határozottan másik írásfejtőt keressenek fel, aki olcsóbban és megbízhatóbban dolgozik — ezt sem-

miképpen sem tudják ily ripsz-ropszra eldönteni, s Krause ezt megérezvén, azonnal közli is velük:

— A munkát természetesen gratis fogom végezni, mivel, hogy úgy mondjam, ez a bogaram . . . Nos, isten Önökkel — hajol meg hirtelen, s mintha egy becsukódó könyvbe hátrálna vissza, akként tűnik el — vagy veszik nyoma? — a harmonikázó ajtó előtt hirtelen támadó élénk forгатagban, a három fekete ruhás pedig máris az inggallérján igyekszik lazítani, mintha valami kényelmetlen látomástól szabadultak volna meg, ami — mint utólag kitűnt — nem is lehetett más, mint egy ügyes mutatóványos orfeumba való trükkje.

Az állomás hangzavara közben eléri azt a telítődöttséget, amikor már senki sem tud senkivel sem szót érteni — egy hölgy fejét vesztve sikongat, mert valaki hátulról a hosszú szoknyájára lépett, mire ő a vágányok közötti kavicsos útra zuhant (ketten is siettek feltámogatni és leporolni a ruháját; csupa határozott mozdulat, nem is oly gyöngéd simítások, amelyek ellen csak az ismét visszaszerzett napernyőjével tudott védekezni), nem hallani pontosan, mit kiabálhat a városi csirkefogók és az utcai gazemberek ellen, mindenesetre egy kardos rendőr is arrafelé kezd csörtetni, de a merénylőknek már nyomuk sincs, különben meg mindenki úgy kacag, mint egy kiváló bohózatban, beleértve a három fekete ruhás útitársat is, akik egyáltalán nem tapintatosan lökdösik egymást a vonatfülke ablakában, hogy talán többet láthassanak, mert csupa elevenség minden, zsongás, nyüzsgés, a pórul járt hölgy meg sehogyan sem hagyná abba az átkozódást, rendkívül nagy lehet benne a méreg, akár valami nagyobb fajta tojópulykában.

— Az ilyen eleven madarakkal aztán ne kezdjen az ember! — mondja valaki szivarjával bökődve a látvány felé —, képzelem a szegény urat!

A felcsattanó nevetés tovább fokozza a zsvajt, megöl minden értelmes szót, hangot, csak az induló vonatszerelvény tudja konok foszlányokká zilálni, mintha előtörő gőzével és lecsapó füstjével akarna szembeszállni vele, de végül is kigördül az észbe kapott kompozíció — néhányan ugyan még futnak utána, kiabálnak, mintha fenyegetőzve üldözni szeretnék.

Miután a vonat sokára és döcögve kijut a nyílt pályára, és mozgása fokozatosan felveszi azt a ritmust, mintha általános szeretkezés folyna a kocsikban, a három sötét ruhás ember fehér zseb-kendőjével verejtékező homlokát törölgetve, még mindig nevet-

gélve, hitetlenkedve és csodálkozva néz össze, mint akik valami rendkívüli csinyen tették túl magukat — nemcsak azzal, hogy megszabadultak a kétségbeejtő Krausétól, hanem hogy az állomáson is valami érdekfeszítő látvány szemtanúi lehetnek —, és most egyszerre oldódni kezd a hangulat, valami megfoghatatlan gondolati fesztelenség van kibontakozóban közöttük, amire egyáltalán nincs is igazi kifejezés a cinkos szemvillanáson kívül, ami annyira jellemzi az egy véleményen levőket:

— Nohát — kezdi az az úr, aki az ablak mellett foglal helyet, mert hogy ül, az nem kifejezés —, ez az öreg, unalmas vidéki pasas alaposan meghintázott bennünket... Ki is volt az, akiről legelőször beszélt? Az a hollandi üvegívő...

— Valami Espinoza... — neveti el magát a mellette terpeszkedő —, hogy egyesek mennyire pihent eszűek tudnak lenni. Ki a fene ér rá manapság ilyen haszontalan, ásatag alakokkal bíbelődni?

— Az meg is látszik — állapítja meg a szemközt elhelyezkedő —, hogy vidéken manapság sokkal könnyebb az élet, mint a jelentősebb helyeken, ahol az ember még tehetne valamit a népert... De ha egyszer nincs rá idő! Az ilyen könnyű életűek meg belehabarodnak valami holland rézmetszők tudományába...

— No, gyémántcsiszoló — kap észbe az ablaktól távolabb ülő, mert annyit kénytelen mégis elismerni, hogy gyémántokról is szó esett —, de hol szerezzen manapság az ember gyémántot? Mintha a házfalak is gyémántkőből volnának...

— De te, Laci, hallottad, hogy beszélt róla? Akár egy rabbi... Nem is csodálkoznék, ha utólag kisülne, hogy valami inkognitóban utazó csodarabbi... Mert azért valamiféle nyelveket csak kell neki beszélnie, ha már ilyen bődületekkel jön elő. Ezek a zsidók, azért, hallod...

— Szerintem — veszi fontolóra a mellette ülő — úgy zsidó ez a Krause, ahogy te meg én... Túlságosan hivalkodó, szolgálatkész, de hogy semmi haszna se legyen belőle...

— Ugyan már, gyerekek, ne vacakoljatok — mondja a velük szemközt elhelyezkedő harmadik —, mert hát elmondhatom, Lajoskám, hogy nekem is volt egyszer egy ilyen hasonszőrű levéltári emberem... Az mindent betéve tudott, írt meg olvasott minden fellelhető nyelven. És mit ad isten: mégis ott kuksolt egész álló nap a levéltárban. Mondtam is neki néha, ha eszembe jutott: hagyja maga, Koncz, az ilyesmit a fenébe, jöjjön, szórakozzunk egyet, vár-

jon meg, amikor a hivatalból megyek hazafelé, egy-két korszóval magának sem fog megártani...

— Hát tudjátok hogy nézett rám? Mintha a fejét akarnám leharapni vagy az állásából kipenderíteni. Kényelmes állás, nem mondom, ha mértékkal végzi az ember... De ez teljesen beleháborodott... Ott töltötte minden idejét, nem is nagyon akart hazamenni, csak az a sok papír, mintha valaminek a nyomára szeretett volna jutni. Na, és ha jut is? Ki az ördögöt érdekelnének ma már azok az ősrégi igazságok? Végül is úgy kellett elvitetni az elmekórházba... A legkellemetlenebb, hogy néha, ha úgy jön a sora, még most is vele álmodok, ahogy megkékülve, habzó — szó szerint habzó — szájjal tiltakozik az ellen az inzultus ellen, ami éri, vagyis hogy vonszolja végig az udvaron. Még fél óra múlva is látszott egy-egy habcafát, ami a szájából hullott a járdára.

— És különben miért nem akart sohasem hazamenni? — vonja fel szemöldökét az ablak mellett ülő. — El tudnám képzelni, mi várhatott ott rá...

— Nem tudom, de utána annyit járt a felesége a nyakamra, hogy nem győztem magam letagadtatni. Hogy gyerekek vannak, és én mégiscsak tehetnék valamit az érdekében, kérjek akármit, nem fogja tőlem megtagadni...

— Hahahaha — nevetnek a vele szemközt ülők —, azért kétségtelenül volt ott valami, mert ez már gyakorlatra vall — hozakodott elő a Laci nevezetű —, hiába, ezeken az asszonyokon sohasem lehet elmenni!

— Nekem is egyszer egy tanító kisasszony... — legyint hanyagul az ablak mellett ülő, akárcsak valami világfi —, de hagyjuk ezt. Olyan lába volt annak!

— Mint a Krausénak! — élcelődik elragadtatva a szemközt ülő. — Tanító kisasszony! Istenem, egy tanító kisasszony! Azokat a szerencsétlen gyermekeket az állam szinte csak azért küldözi a nyakunkra, mert maga már nem tud mit kezdeni, pontosabban nem bír velük... Már úgy gondolom...

— A miniszter urakra kellene őket bízni — nevet fel a Laci nevezetű —, vagy a szolgabírókra!

— Vagy a Krausékra, hadd okosítsák őket! Tanítsák, csak nem tudom, mire!

Az érintett táskás szemeit forgatva hallgat, túlságosan is személyes éle lett a tréfálkozásnak.

A nevetés azonban most már ellenállhatatlanul, önfeledten csap fel, sokáig nem is csillapodik: ez megállapodott emberek kacagása.

— No, de kérlek, kérlek szépen, hogy eltűnt ott az állomáson az a káposztaféleség — veti közbe később a könnyeit törölgetve az ablak mellett elhelyezkedő, talán hogy így üsse el az iménti tréfa élet —, majdnem kivert a verejték, amikor láttam. Szóval, nagyon kellemetlenül éreztem magam...

— Hát, szó, mi szó, nekem is volt valami ilyen érzésem — hagyja helyben a szemközt ülő. — Valami ördögi tulajdonsága van annak az embernek. Mintha mindenkiből gúnyt szeretne úzni, vagy űz is? Csak tudnám, minek alapján.

Végül is abban egyeztek meg, hogy Krause csakugyan „kísérteties pofa”, hogy nem csodálkoznának, ha ettől „jóval több is volna a számláján”, mert „kétségtelenül van benne valami a szabaddóművesekből”, és épp ezért az ember józan esze azt súgja, hogy „jobb tőle őrizkedni”, sőt nem ártana „lépéseket tenni leleplezésére”, vagy egyenesen „fel kellene jelenteni”. Ezt az utóbbit a Laci nevezetű indítványozta, ám végtére nem sok alapját látták egy ilyen határozott lépésnek.

— Gondolod, csupán azért, mert valaki odaül melléd, és összevissza locsog a maga haszontalanságairól?

Ez végül is valahogy értelmes érvnek tűnt, úgyhogy Krausét átmenetileg levették a napirendről. Mivel nem volt már nagy távolság a városig, azt még megállapították, hogy kitűnően szórakoztak, de ha legközelebb is együtt utaznának, óvakodni fognak Krausétól, mert önkéntelenül is valami félelmetes benyomást tesz az emberre.

2.

A frissen fellocsolt, széles városi utca kockakövei olyanok a korai napsütésben, mintha apró tükrökből rakták volna össze az úttestet, s most ezeken közlekedik batár és szekér, sajnos, automobilt még senki sem vásárolt a környéken — ez afféle új germán vagy amerikai találmány, amely másra sem jó, mint hogy kirázza az embernek az esztét.

Krause mégsem gondol semmire sem, hiszen csomagja alig van, és még jól is esik kinyújtóztatnia kissé a lábát, ami időben számítva szinte semmi, amíg megteszi azt a kilométernyi utat a hivatálig.

Krause olyan ügyvéd ebben a városban, akinek alig vannak kliensei, úgyhogy már nem is szívesen bajlódik jogi dolgokkal, csak a speciális eseteket vadássza, amelyekben maga is talál kevéske élvezetet, a honoráriumot meg hát hagyjuk — attól nyugodtan felkophatna az álla vagy éhen halhatna vagy világgá szaladhatna; kétségtelen, hogy valami rendkívüli dolog fűti, vagy éppen ezzel ellentétes dolog vonzza, tartja itt a főutcán, amikor tőle sokkal menőbb doktorok már rég beszorultak a mellékutcákba, s egyelőre ott is rekedtek: alig várják a csődjét, hogy egy vonatjegy árán hozzájuthassanak hivatali helyiségeihez, s megszabaduljanak a lóhúgybűzös utcától, a sok megátalkodott, mosdatlan paraszttól, akik egymásnak adják házuk kilincset. Ám az üzlet virágzik, s ezzel szemben Krausében annyi üzleti érzék sem mutatkozik, akár egy fületlen gombban: bágyatag, bátortalan, szinte megszólalni is alig mer a tárgyalásokon, állandóan azt suttogja:

— Zsuzsika, Zsuzsika, egy pohár vizet!

Egyszóval, ilyen örökösen másnapos hangulatban aligha számíthat bármekkora expanzióra is, csak a szegény alkalmazottat, a Zsuzsikát lehet sajnálni — szűk keblű, kontyos, középkorú hajadon, akinek a cipője sarka úgy kopog, akár a gépfegyvertűz —, mert szinte percre ki van mérve az az idő, amit még itt tölthet, e mellett a rút, bamba ember mellett, aki szakadatlanul valami cetliket forgat az ujjai között, azokban mélyed el, s alig követi a valóságok menetét, mert még erre is Zsuzsikának kell emlékeztetni.

Talán Zsuzsikát kellene előbb elcsábítani mellőle — kár, hogy annyira össze vannak szokva —, de annál aztán próbálkozhat bárki virágcsokorral, éjjeli zenével: csak elpirul, és slussz, máris ott van Krause, mintha a földből nőtt volna ki, és illemtudásra inti a társaságot, sebbel-lobbal kifizeti és elbocsátja a cigányokat, s azok meg majd bolondok lesznek maradni, mert mintha félnének tőle. Így állnak hát körötte a dolgok.

Ám viszonylag mégis jókedvűen vág át az apácazárda előtt, sötét, mélyen ülő, nagy szemű úgy ragyog, akár a csiga nyála a napon, fénylő sávokat húz a levegőbe, majd egy-két-három lépcsőfok felfelé, máris otthon érzi magát, a legelső párnázott székbe ledobja vaskos bőrtáskáját:

— A klientélia? — néz körül, mintha várna valakit, de a modora alig változik, tehát nagyon is tisztában van azzal, hogy ma reggel sincs semmi, a szomszédok ez idő szerint éjszakánként nem vizelnek át egymás kerítésén, nem lopják egymás almáját, nem üt-

legelik egymást, és ki sem zaklatja a másik feleségét. A poros ak-tahalmokat máris úgy veszi szemügyre, mint akinek a lelkét rágja az ilyesmi. — Szép délelőttünk van, Zsuzsika — jegyzi meg, mire a hölgy is előkerül valahonnan az illemhely környékéről —, kezit csókolom. Sétálhatna egyet, ha kedve tartja . . .

Azt természetesnek veszi, hogy senki sem kereste, senki sem érdeklődött utána, amióta odajárt, talán a fordítottja volna rendellenes még az ő számára is, egyszóval, csak megcsippenti Zsuzsika bal orcáját, de oly ártatlan mozdulattal, mint aki semmi rosszra sem gondol, úgyhogy Zsuzsika sem gondol semmi rosszra, még csak Krause doktor úr esetleges udvarlását sem veszi most fon-tolóra. Bolond, bolond is volt mindig, valami rendkívüli papírok-kal, aktákkal és okmányokkal bajlódik, olyasmi után szaladgál, amit a szél sodor, de, persze, előbb már valaki kitörölte vele a va-lagát, no, de bánja is ő, meg kinek mi köze hozzá?

— Majd levakarjuk, ha megszáradt — mondaná —, csak ha ezt egyszer sikerült megmentenünk. — S hogy aztán mit csinál vele, nem tudni, bizonyára a szokásos bánatossággal elborong felette egy ideig, majd beteszi kijelölt helyére, a levéltárcájába, azt pedig belső zsebébe, a szíve fölé illeszti.

Viszont a dolgok illetén menete egyáltalán nem megnyugtató; ezt az embert valami más, magasztosabb szándékok hajszolják, amelyeknek maga sem tudja a gyökerét — ekkora (föltehetőleg színlelt) magába zárkózottsággal akként nyúl át akár a távoli tér-ségeken is, oly egyértelmű szórakozottsággal, a múltnak oly kibo-gozhatatlan ismeretével, mint akit semmiféle homály nem riaszt, ta-lán időnként még vendégeket is fogad összekuszált dimenzióiból ennek a hihetetlen szisztémának, amelynek csak ő ismeri a kulcsát vagy a titkos jelszavát: de ha egy napon majd visszafelé fordul, sápadni kezd, enyészni, akár az alkonyati visszfény, csak esti bo-rongás marad belőle, egy komor hangulat mindössze a poros lombú fák alatt, ahol néha, tenyerét a szája előtt tartva, meggondolatlan sétát tesz, és úgy bukik bele az elképzelt hiábavalóságokba, mintha már nem is számítana megrögzött alakoskodása, alakváltása — vagy hát nincs is ember, aki ezen el tudna menni.

Elképzelt idillekbe éli magát bele, írást utánoz ujjával a leve-gőben, amelynek tartalma nem tudni, kihez szól: megy lefelé a lejtős mellékutcán, amikor már zárják a kapukat, s úgy tesz, mintha senki sem létezne körötte — sőt, attól lehet tartani, hogy majd betéved valahová, távoli nyelven szól, amelyet ki sem ismer,

és kérdésére aligha lehet választ adni, mutogatni kell vele, mintha jelenlétével csupán álmában zavarná meg az embert. Néha azonban úgy tűnik, mégis követi valaki, oly sebesen, hogy mire az utca végén elkanyarodna, utolérje: beárnyékolta arcvonásait nem lehet kivenni, s ahogy tovasuhan, azt sem lehet teljes bizonyossággal megmondani, férfi-e az illető vagy nő, s hogy utána majd kart karba fonva folytatják-e lassú sétájukat, amelyből aligha származhatna a világ számára épületes dolog.

Ez mind szóbeszéd tárgyát képezi, valami olyan hiszékenységgel leplezve, amely csupán Krausét nem botránkoztatná meg, amennyiben egyszer szembesülnie kellene vele — erre azonban nincs mód, természetesen sohasem merészkedhet addig a világ, hogy önmaga elé toppanjon, és a tulajdon lényegét kezdje faggatni vagy firtatni, mintha bármiben is kételkedne.

De most annyi év után végtére mégiscsak valami kifejezhetetlen bűbánat . . . Valami üresedésforma a szemben, a káprázatok túl kései elvesztése.

Krause a hivatala legfelső lépcsőfokán áll, és a távolba mered, vagyis mit értsünk távolság alatt itt, amikor az utca túlsó oldala legfeljebb ötvenméternyire esik tőle, ahol szürke, pergő festésű épület vonszólódik tova, amelynek falán az elmúlt telek mintha nagyon is kikezdték volna a vakolatot; ebből nehéz lenne összehozni valami tűrhető látványt — csupa idomtalanság, ködbe játszó kétséges tákolmány, melynek hiánya talán kevésbé lepné meg az embert, mint az örökös ottléte: ha akár egyetlen lépést is tesz, az egész kép elenyészik, kivehetetlen, földszintes semmivé zsugorodik ez az ellenszenves panoráma, mosott csipkefüggönyök birodalmává, s egyhangúságát legfeljebb helyenként töri meg egy-egy kifényesített rézkilincs tompán haldokló ragyogása.

Sokkalta inkább úgy érzi, hogy az egésznek időben háttér kellett volna fordítania, mintha nem ő maga választotta volna ifjabb kori menedéknek, vagy ki tudná megmondani, minek, e helyet (talán hogy ezzel váltsa meg biztonságát), remegő nyári illataival és mindörökre elvesztegetett idejével, amelyet hirtelenében fel sem lehetne idézni, kicsiny kis pontok csupán egy hatalmas távolságon, ahogyan a világ tovaforgott azóta, hogy eszébe sem jutott számolni ezzel a forgással, csak befelé önmagába pergeti a perceket, s hogy mégse legyenek annyira egyhangúak, mindegyre hátrál, biztos teret keres magának, ahonnan e hátrálás már nem tűnne önmaga végérvényes és egyértelmű feladásának, valami olyasmi lesz, akárha

beért volna egy néven sem igen nevezhető révbe — gyilkosságéba, házasságéba, perverzítéséba talán —, s ott körbejár, naponta megtér ugyanarra a helyre, mint aki ekként szeretné feledni a korábbi viszontagságokat: tehát egy hatalmas, jelképes odüsszeuszi útnak lehetne feltüntetni az egészét, hányattatások sorozatának egy ló- vagy kacsaúsztatóban, amelynek bátrabb és elszántabb ember akár a közepéről is kilábalhatna — de nem: bátorság híján csupán a visszahúzódás marad afféle elfoglaltságokba, amelyeket senki sem tudna méltányolni, elszántság helyett pedig a képtelenségek hajszolása, amilyen a bélyeggyűjtés, az ízelt lábúak rendjének tanulmányozása vagy mások életének elmélyült boncolgatása.

Itt egyszerre azonban akár egy elszürkült tükörrel kell szembenéznie, a maga kifáradt vagy összezsugorodott létezésével, amelyet mintha az utca szemközti fala mutatna, mint a tövébe hullott törmeléket, oda vetődött hordalékot, a tavaszi nedvességek feltörő rajzolatát — kár, hogy mindez csupa éjszakai gondolatra vall, kényelmetlen és szűk, az elázott szappan lanolinillatától fojtogató levegőjű szállodaszobában érezhet vagy képzelhet maga fölé hasonló ártalmatlan, ám nagyon is gyötrő terheket a békétlenkedő lelkiismeretű futóvendég, akinek szemére semmiképpen sem jön álom — talán a kései órákban fogyasztott kávé hatása ez, ha már egyszer nem fiatal az ember —, s váratlanul sajnálni kezdi, hogy a vacsoránál nem bor mellett döntött, vagy nem konyakot nyakalt utána: kevés pénzen megválthatta volna magát a lidércnyomástól, a társtalan forgolódástól és hanykolódástól, talán valami éjszakai társasághoz is odacsapódhatott volna, higgadt beszélgetők asztalához, akiknek mély értelmű fejtegetései feltétlen figyelmet érdemelnek, mert valamennyien világot látott és éveik számával ellentétben sokat tapasztalt emberek, meg-megcsillanó ezüst szálakkal a hajjukban, mintha szavaik nyomában máris egy sokat ígérő hajnal settenkedne —; ám a jelen pillanatban, a megkurtult árnyékok tövében mégis túl korai idő volna ez a kiábrándulásra, mert egy ilyen nap, mint a mai, tartogathat még valamit abban a hosszú időtartamban, amíg csak bele nem bukik az estébe, sőt, az estével sem mint feltétlenül ellenséges halmazállapotú közeggel kell számolni: miért legyen valaminek a befejezése, amikor a kezdete is lehet, a másféle fények is nevelhetnek magukban végtelen fontosságú tényészeteket, szülhetnek olyan gondolatokat, amelyekből majd csak évek múltán ered igazi megoldás, de addig sem merülnek feledésbe, csupán eszközként feszülnek szembe a napokkal, bontják és ala-

kítják a formákat, már-már öntevékenyen, mintha valami felsőbb lénytől származnának, s ez volna a megbízatásuk — esetleges sikertelenségük vagy eredménytelenségük lesz majd egykor a tévedés, akkor már csupán emlékeztetőül.

— Parancsoljon aláírni — hallatszik most fátyolosan a sötét hivatali mélységekből Zsuzsika hangja, zsongásként egy homályos vízfénékről, lehetséges, hogy megtévesztésként, szemben a valósággal, amelynek a fenti okokból igen nehéz lenne aláírást előlegezni.

Tisztára felbolydulva valamin, akár egy osztriga felnyitására látványától...

Ahogy valaki reményvesztve kapkodna megragadhatatlan testünk után, amely lassanként helyet változtat, elszakad és messzire távolodik mindentől, akkora biztonságba, hogy többé nincs mód azonosítani sem személyleírást, sem hangot — elhamarkodott és gyors pillantás talán egy régi ablakból, amely magasan áll fenn, a meredek tető cserepektől megszaggatott, felszabadult síkú oldalában: csupán a várost kellene megnevezni, az adott pontban szélesre nyitva a körző két szárát, és sokáig gondolkozva közben a térkép felett a lépték arányain... Am most egy sokkalta bátortalanabb mozdulat, a toll után nyúló, de megtorpanó kézé — mikor is véthettünk legutóbb ekkorát?

Nem lesz nehez azonosulnunk akkori önmagunkkal. Nem koldulunk senkitől sem megértést, fölösleges lesz felháborodástól fuldokolva hajnal felé a koppantót rázni ajtónkon. Meghoztuk ítéletünket, verje meg az isten, ám döntésünk immár végérvényesnek mondható. Nem tudnánk megtartóztatni magunkat a következmények élvezésétől. S bizony, mindez rajtunk múlik.

Egy napon, megeshet, a megbánás palástját fogjuk ölteni, amennyiben senki sem kényszerít rá. De tekervényes, számító értelmünk visszatart bennünket attól, hogy kényszereknek engedelmesskedjünk. Mi kényszeríthetünk csak, egészen a halálig. Ismerjük ezt a szakadékot. Megrögzött vadászként rohannunk a lélegzetünketől cserzett levegőben, s még kiáltozunk is álmunkban, mintha semmitől sem tartanánk, bár tudván tudni, hogy olykor nem ártana az elővigyázatosság.

Vak nap szülte nevetséges elhatározás. Maholnap a vonuló

*fellegekből borjadzik fejünk. Egy gyermek ránk fog mutatni
piciny ujjával: újraszületnénk talán?*

Értelmetlenné válik ez az egész hercehurca.

— Kérem hát a tollat!

(Folytatjuk)